

ШЛЯХИ ЗБІЛЬШЕННЯ ПРОПУСКНОЇ СПРОМОЖНОСТІ АВТОМОБІЛЬНИХ ПУНКТІВ ПРОПУСКУ

М. І. Музикін¹, к.т.н., доцент, О. Г. Стрелко², д.і.н., професор, А.С. Кучер¹

¹Університет митної справи та фінансів,

²Державний університет інфраструктури та технологій

Україна закрила пункти пропуску на східному і північному кордонах, і тепер основним завданням є збільшення пропускної спроможності пунктів пропуску на західному кордоні з ЄС. Підвищення пропускної спроможності прикордонних транзитних пунктів має велике стратегічне значення для України та Європейського Союзу і сприятиме поліпшенню торговельно-логістичних відносин між двома країнами. [1-3]

У січні 2023 року відбулася зустріч керівників митних і прикордонних служб, представників транспортних операторів України та Угорщини, під час якої обговорювалося питання впровадження системи раннього попередження на українсько-угорському кордоні. Сторони підтвердили актуальність розвитку транспортних коридорів у Центральній і Південній Європі та особливу роль пункту пропуску "Чоп-Захонь" на українсько-угорському кордоні. Україна має амбітні плани щодо зниження завантаженості та поліпшення інфраструктури пунктів пропуску на західному кордоні. Одним із засобів скорочення черг є підписання з Угорщиною Меморандуму про взаєморозуміння, в якому обговорюється мінімальна кількість транспортних засобів, що пропускаються через кордон.

На автомобільному кордоні на заході України черги з вантажівок іноді сягають понад сім днів, що призводить до значних затримок і збитків для вантажовідправників. Впродовж 9 місяців 2023 р. українсько-польський кордон двічі перекривали через обмеження імпорту української сільськогосподарської продукції та проведення страйків польських фермерів, які потребують підтримки з боку уряду. Блокада кордону «Дорогуськ -Ягодин» спричинила значні затримки при перетині кордону, що негативно позначилося на перевезенні швидкопсувних вантажів.

Західний кордон України є ключовим для торговельних потоків та економічного співробітництва з Євросоюзом, особливо після блокади морських портів і повітряного простору через війну з Російською Федерацією. Транзитні пункти на західному кордоні є практично єдиним варіантом для торговельних відносин України зі стабільним світом, і умови на цих кордонах мають бути поліпшені, щоб скоротити затримки і логістичні витрати.

Система онлайн-бронювання черги для міжнародних експедиторів "єЧерга", запроваджена на деяких українських пунктах пропуску в травні, на жаль не мала значного впливу на швидкість перетину кордону. Головною особливістю цієї черги є те, що українські компанії-перевізники можуть попередньо зареєструватися для перетину кордону і побачити очікуваний час прибуття на пункт пропуску з урахуванням його завантаженості. Це означає, що марно намагатися перетнути кордон раніше цього часу. Таким чином, фізична черга перетворюється на віртуальну.

Важливою перевагою пілотного проекту "єЧерга" (електронної черги) є те, що вона суттєво вплинула на комфорт водіїв та роботу перевізників, зменшивши фізичний час простою транспортних засобів на кордоні. Ще однією перевагою електронної черги є те, що тепер ми можемо відстежувати кількість транспортних засобів на всіх кордонах і знати, які кордони і в яких пунктах пропуску вантажні автомобілі та автобуси, долають швидше.

На західному кордоні України розташовано чотири десятки пунктів пропуску, які потребують модернізації та зменшення заторів. Реалізація проекту з будівництва нових пунктів пропуску потребуватиме співпраці з владою сусідніх європейських країн, більшої кількості прикордонників та митників, а також додаткових бюджетних ресурсів. Інвестиції в дорожню інфраструктуру, такі як проектування та будівництво доріг, є важливими для підготовки України до інтеграції в європейський ринок та забезпечення розвитку торговельних потоків.

Довгочасні черги вантажівок, в деяких випадках до 10-12 км, стали реальністю для водіїв та пасажирів на під'їздах до міжнародних пунктів пропуску (МПП). Фактичне навантаження на МПП перевищує проектну пропускну спроможність, що спричиняє затримки на кордоні. Враховуючи важливість безперебійного руху товарів в Україну, включаючи паливо, продукти харчування, предмети першої необхідності та важливий імпорт, а також експорт вітчизняної продукції (особливо сільськогосподарської), ця ситуація потребує негайного вирішення.

Альтернатива 1: Прийняття проекту постанови, що передбачає запровадження електронної черги для перетину кордону вантажними автомобілями в міжнародному пункті пропуску, зокрема МПП "Ягодин".

Альтернатива 2: Внесення змін до Митного кодексу України та Закону України "Про державний кордон України" з метою врегулювання прикордонної ситуації та оптимізації процедури перетину кордону вантажними автомобілями.

Альтернатива 3: Не вживати жодних регуляторних заходів для вирішення проблеми черг вантажних транспортних засобів на кордоні (залишити все без змін і дозволити за допомогою самоорганізації працювати системі).

Альтернатива 1: має відносно низькі витрати і пропонує найбільше переваг для країн та суб'єктів господарювання. Це найефективніший варіант вирішення проблеми черг на кордоні. Альтернатива 2: може забезпечити більші вигоди для держав та юридичних осіб, але пов'язана з ризиком того, що її реалізація займе більше часу та призведе до більших витрат. Альтернатива 3: не має ні переваг, ні витрат і не вирішує проблему черг на кордоні.

Пілотний проект передбачає створення системи управління чергами, яка може прогнозувати та оптимізувати перетин кордону вантажними транспортними засобами. Час реалізації пілотного проекту "еЧерга" передбачався упродовж 2022-2023 років, щоб отримати досвід повного річного циклу функціонування системи та підготувати законодавчі зміни для повноцінного запуску системи управління чергами в майбутньому.

Для подальшого покращення ситуації та збільшення пропускну спроможності на автомобільних пунктах пропуску необхідно вжити таких заходів:

1. Розширити та модернізувати існуючі пункти пропуску, зокрема передбачити реконструкцію під'їзних шляхів: збільшити кількість пунктів пропуску та митних постів, а також додати додаткові смуги руху.

2. Розробити та впровадити єдині стандарти та правила роботи пунктів пропуску: це покращить координацію операцій в різних пунктах пропуску та уніфікує адміністративні процеси та документообіг.

3. Використання інформаційних технологій: розробка та впровадження сучасних інформаційних систем, включаючи системи електронної реєстрації, для ефективного управління та моніторингу черг на МПП.

4. Збільшення кількості персоналу, планування та координація роботи МПП: збільшити кількість прикордонників, митників та іншого персоналу, задіяного в управлінні та функціонуванні МПП, доцільно оптимізувати графіки та години роботи працівників МПП.

Література:

1. Музикін М. І., Щербина Р. С., Покотило А. О. Організація роботи автомобільних пунктів пропуску в умовах воєнного стану. *Економіко-правові та соціально-технічні напрями еволюції цифрового суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції: у 2 т.* Том 2. Дніпро: УМСФ, 2022. С. 477-479.

2. Бех П. В., Нестеренко Г. І., Музикін М. І., Стрелко О. Г. Управління вантажними перевезеннями в умовах ризиків конкурентного середовища. *Системи та технології.* № 1(61). 2021. С. 85-97.

3. Нестеренко Г. І., Музикін М. І., Бібік С. І., Швайко А. Ю. Аналіз транспортних мереж та організації автомобільних перевезень в країнах Європи. *Системи та технології.* № 1 (63). 2022. С. 88-99.